

יורצייט לא.ד גורדון - לימוד לשנת שמיטה

מתוך "הקונגרס", בתוך 'האומה והעבודה', עמ' 195-196:

האדם קל כף התרחק מן הטבע, קל כף התבצר בתוך תלומותיו
כצב הזה בתוך שריונו או כתולעת זו בתוך הסנרת, עד שאינו
רואה קל קשר בין חיו ובין חיי הטבע. שואף הוא להפיר את
הטבע, לדעת את הטבע, להסתכל בטבע, אבל לא לחיות את הטבע.
הטבע הוא בעיניו מצין ספר, אם ספר תורה או ספר מדע, אם
ספר שירה או יצירה, אם תרצה גם ספר החיים, אבל לא החיים
עצמם, לא חלק מחיו, יותר נכון, לא אותו גם החיים, שחיו הם
טפה אחת ממנו.

* מיהו האדם שהתרחק מהטבע? באילו אופנים הוא התרחק?
*מה גרם לו להתרחק?

שואף הוא רק אל צל הטבע, אבל לא אל עצם
הטבע, על פן גם חיו הם רק צל החיים. רואה הוא את החיים,
והנה הם צרים כבית-קלא ומזהמים כבית-מחראות, אין אור לנשימה,
אין אור לעינים, אין כח לחיות; מבקש הוא חיים חדשים, חיים
עליונים, או לפחות, חיים, שאין בהם כעור ואין בהם אכילת אדם,
אם באסור או בהתר, אם מתוך זוללות או מתוך גבורה; מבקש
הוא את האדם, מבקש את האלהים. מבקש, אבל רק בתוך חומותיו,
בתוך החזרת שלו, מסתובב, מתעקל, מתפתל, מסתבך, פונה לימין
ואוסף «רוח» בקפניו, לשמאל — ותופס «חמר» בקניו. פעם הוא
מבקש אלהים בשמים, ופעם עושה עצמו אלהים על האדמה.

*מהם התוצאות של הניתוק?

* איך אתם מבינים את המשפט האחרון: 'פעם הוא מבקש אלהים
בשמים, ופעם עושה עצמו אלהים על האדמה'?

רואה

הוא את עניני חיו, את חסיו בינו לבין אחרים, וגם בינו לבין
עצמו מסבכים והולכים ומסתבכים עד למחנק-נפש, זוללים ומגנים,
עד כדי להביא לידי בחילה בחיים, ואומר הוא למקן הפל על-ידי
שיסדר הפל באפן אחר. פעם הוא אומר להביא גאָה לעולם
על ידי שנוי הסדר המדיני, ופעם — על ידי שנוי הסדר החברתי,
פעם — על ידי שנוי ערכיו המוסריים, ופעם — על ידי שנוי ערכיו
הדתיים.

* למה הוא מתכוון בשינוי הסדר המדיני/ הסדר החברתי/ ערכיו
המוסריים/ ערכיו הדתיים, ולמה זה לא מביא אותו לחיבור
מחדש לחיים?

וְאֵין הוּא רֹאֶה. כִּי כֹל יִחְסֶיז כְּקֶם לְעֶצְמוֹ וְיִמָּה שְׁאִינוּ הוּא
עֶצְמוֹ הֵם עַל פִּי עֶצֶם מְהוּתָם פְּנָרִים מְתִים, מְחֻסְרֵי חַיִּים וְכֵחַ,
בְּאֵין לָהֶם יְנִיקָה מִמְקוֹרָם הָרֵאשׁוֹן, מִמְקוֹר הַחַיִּים. אֵין הוּא רֹאֶה,
כִּי חוֹמוֹתָיו, הַמְפָרִידוֹת אֶת חַיָּו מִתּוֹךְ יָם הַחַיִּים הָעוֹלָמִיִּים,
מִתְפַּכּוֹת אֶת חַיָּו מִזֶּרֶם שׁוֹטֵף, מִתְפַּשֵּׁט, מִתְרַחֵב, מִתְצַמֵּק לְתוֹךְ
הַתְּנִיָּה הָאֵין-סוֹפִית. * מֵהוּ אוֹתוֹ מְקוֹר הַחַיִּים לְדַעַתְכֶם?
אֵיךְ יוֹצְרִים חִיבוֹר לְמְקוֹר הַזֶּה?

*האם לדעתכם הפיתרון של עבודת בשדה רלוונטי היום? אם לא, איזה פיתרון הייתם מציעים?
כהמשך לדיון הזה, מוזמנים לקרוא את הקטע הבא ואת השיר של זלדה:

יוסף אהרונוביץ': במשך רוב ימי מחלתו היה ער לכל שאלות החיים. כותב מכתבים לחבריו בעניינים כלליים שונים, מתעניין בכל ושואל על הכול... אל המוות התייחס בשקט גמור, לא סבל את הפנים העצובים של אלה שבאו לבקרו, השתדל להסב דעתם לענייני החיים ושאל וחקר על עניינים אלה. [לדבריו], "המוות הוא חזיון טבעי וצריך להתייחס אליו כאל חזיון טבעי...". בימיו הכי אחרונים – לי הזדמן להיות עד לכך שלושה ימים לפני מותו - היו מומנטים של התעוררות מתמיהה והתפרצות של שמחה יוצאת מן הכלל. תאור המומנטים האלה הוא חומר לאמן בחסד עליון ולא לרושם רשימות כמוני... הטון הכללי היה: שקט, ישוב דעת, הסברה פילוסופית קלה על טיב המוות, על הטבעיות שבו (יוסף אהרונוביץ', שם, 33-34).

יעל גורדון:

הוא הרבה לקרוא ולכתוב גם במצב של שכיב-מרע. הגה בערות רבה גם בעיתונות. יום אחד אמר לי: "סימן טוב הוא לאדם. הריני יודע שאני הולך למות והעתיד הוא כבר לא שלי, ובכל זאת אני מתעניין בכל וכולי צפייה לכל המתרחש והעומד להתרחש...". "חרותים במוחי זכרונותי הקשורים עם ימי חייו האחרונים, בעת הגותו וכתבו את רשימותיו האחרונות. את תמצית מחשבתו הביע לפני אז, בשיחות בהמשכים אחדים, כך בערך:

יבוא יום, שהאדם יעמיק חקר בנפשו שנשארה עד היום כמעט סתומה לפניו - מפני שמחשבתו הוסחה לטבע שמחוצה לו, ובו, בטבע, ריכז את כל תשומת לבו ומרצו וגילה בו, ביחוד בדורות האחרונים, גדולות ונצורות, המצאות נפלאות וכפירות, במדע, בטכניקה - בנפשו יגלה אז האדם כוחות חבויים כבירים, שיעשירו את חיי האנשים ויביאו אותם לידי התקדמות ענקית בתרבותם הפנימית הנפשית, שתשוה להתקדמותם במדע וטכניקה.

הוא השווה במובן זה את האנושיות כולה לאדם פרטי, שלפני הכל הוא לומד להכיר, בשחרית חייו, את העולם החיצוני, הסובב אותו, ומעולמו הפנימי הפרטי יסיח דעתו. ורק בשנות-הבינה, ברכשו לו ניסיון בחיים המציאותיים החיצוניים, הסובבים אותו, יתחיל לשים דעתו גם לנפשו, לעולמו הפנימי...

בהתעוררות רבה היה מתאר לפני את עתידו הנעלה של האדם כאשר ימצא ויחפור את המטמונים שבנפשו, ואיך יפרוץ אורו הגנוז ויאיר וישפר את יחסי בני האדם עד שיגיעו למדרגה של "שמים חדשים וארץ חדשה". לבסוף הוסיף: אם אנו מאמינים באפשרות של התקדמות גדולה כזו של רוח אנוש בעתיד, עלינו להתחיל לכוון את אורח חיינו מהיום לקראת העתיד הגדול הזה... אלה היו מאחרוני דבריו בליל מותו. אחרי הדברים האלה הוסיף עוד, שכנראה הוא חי כבר את רגעיו האחרונים. הטון – שקט ופשוט, כאילו הייתה זו שיחה יום יומית רגילה. ועוד ניסה בפעם האחרונה להתרומם ולהביע דבר מה, אך הדברים לא היו ברורים ואני לא יכולתי להבינם. הוא הכיר את זה על פי הבעת ההתאמצות בפני; אמר שאין יותר ביכולתו לבטא את מחשבתו... ראשו צנח על כר המטה וירדם לנצח... (יעל גורדון, א. ד. גורדון, זכרונות ודברי הערכה, 101-102).

ולקטוּתם סוּגוּם עִם עַם בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ.

וְהָיָה אִם מִנְצַנְצַת בְּעֵינֵיהֶם

וּמִשְׁמֵשֶׁת מִקְלַחְתּוֹתֵיהֶם.

וְכִי יִשְׁפֹּי

אֶת־הַמַּדְרֵה לְמַעֲשֵׂיהֶם

וְחָפְצוֹתָם וְהִסִּיף לְשֵׁל הַיָּם וְחִפְצוֹתָם

וְלֹא אֵזְרוּ לְשֵׁל הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְלֹא אֵזְרוּ לְשֵׁל הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם.

וְכִי יִשְׁפֹּי

אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

זלדה

וְאֵת פְּסִיעוֹת הַחַמְחָל

וְאֵת מִכְסוֹ הַרִיק שֶׁל הַמִּזְכָּר,

וְאֵתוּ פְסוּק שְׁפָרְפֵר בְּיַד דְּפִי הַסֵּפֶר –

וְעוֹשֶׂה מִכָּל זֶה אוֹתִי,

כֹּן מִכָּל זֶה. מִכָּל זֶה.

מִדְּרֹעַ לֹא קִנְמַתִּי אֶת שְׂבוּעֹתֵי

לִי.

הֵן הָאֵמֶנְתִּי

שֶׁאִם אֶבִּיט רְגַע קָטָן וְחָדִיד

מִשָּׂא אֶשֶׂא אֶת־הַמְּזוֹלֹת.

וְהֵן הָאֵמֶנְתִּי

שֶׁאִם אֶבִּיט רְגַע קָטָן וְחָדִיד

מִשָּׂא אֶשֶׂא אֶת־הַמְּזוֹלֹת.

וְהֵן הָאֵמֶנְתִּי

שֶׁאִם אֶבִּיט רְגַע קָטָן

לִילְהָ אֶחָד מִלְּיָדֵי,

וְהֵפְנוּ הַמְּזוֹלֹתֵי

אֶת־אֵט

לְשִׁבְנֵי.

וְהֵפְנוּ הַמְּזוֹלֹתֵי

לְקַרְוֵבֵי.

וְהֵפְנוּ הַמְּזוֹלֹתֵי

לְיָדֵי.

מִדְּרֹעַ לֹא קִנְמַתִּי

אֶת שְׂבוּעֹתֵי לִי

כִּלְוִים שְׂבוּעֹתֵי

מִזֶּה מִשְׁמֵשֶׁת מִקְלַחְתּוֹתֵי־הַיָּם

וּבִאֵלֵה שְׂבוּעֹתֵי עַל חוּף הָאֵוֶקְוִנוֹס.

וְכִי יִשְׁפֹּי

אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

וְכִי יִשְׁפֹּי אֶת־הַיָּם הַרְחֹב הַשָּׁמַיִם

בְּיָלְהָ הַהוּא

כִּי־אֶשֶׁר יִשְׁבְּתִי לְבַדִּי בְּחָצֵר

הַדּוֹמָמָה

וְהַתְּבוֹנְנָתִי אֶל הַמְּזוֹלֹתֵי –

וְהַתְּלַטְטִי בְּלִבִּי,

כִּי־עַתָּה עוֹדֵתִי בְּדָר –

לְהַקְדִּישׁ עַרְב־עָרֶב

רְגַע אֶחָד,

רְגַע קָטָן וְחָדִיד,

לְיָפִי הַזֶּה הַזֶּה.

נְדָמָה

שֶׁאֵין לָהּ דָּבָר קַל מִזֶּה,

פְּשׁוּט מִזֶּה,

בְּכָל־זֶה לֹא קִנְמַתִּי

אֶת שְׂבוּעֹתֵי

לִי.

מִדְּרֹעַ

הֵלֵךְ גִּלְיָתִי בְּכָר

שְׂמֵחַת־שִׂבְתִּי נוֹשָׂאֵת אֶל אַרְמוֹנֵיהָ

אֶת מְרֹאֵה עֵינַי,

כִּי־אֵתֵר צְפוֹר שְׂנוֹשָׂאֵת בְּמִקְוֶהָ

כֹּשֶׁ, נוֹצוֹת וְסוּחִי לְבָדָק הַמֶּן.

הֵלֵךְ גִּלְיָתִי בְּכָר שְׂמֵחַת־שִׂבְתִּי

נוֹטֵלָה (אִם אֵין לָהּ דָּבָר אַחֵר)

אֶפְלוּ אֶת מַחְוֵשִׁי

לְעִשׂוֹת מִזֶּה מַגְדִּילִים.

שִׁהִיָּה נוֹטֵלָה אֶת מַחְוֵשִׁיָּהּ

שֶׁל שְׂבִיבָתִי,

וְאֵת הַפִּיךְ שֶׁתִּמְגַלְלֵךְ בְּחָצֵר,

וְאֵת מִכְסוֹ הַרִיק שֶׁל הַמִּזְכָּר,

וְאֵתוּ פְסוּק שְׁפָרְפֵר בְּיַד דְּפִי הַסֵּפֶר –

וְעוֹשֶׂה מִכָּל זֶה אוֹתִי,

כֹּן מִכָּל זֶה. מִכָּל זֶה.

מִדְּרֹעַ לֹא קִנְמַתִּי אֶת שְׂבוּעֹתֵי

לִי.

הֵן הָאֵמֶנְתִּי

שֶׁאִם אֶבִּיט רְגַע קָטָן וְחָדִיד

מִשָּׂא אֶשֶׂא אֶת־הַמְּזוֹלֹת.

וְהֵן הָאֵמֶנְתִּי

לסיום: מה יכול להיות הקשר שבין דבריו של גורדון לבין שנת השמיטה?

– ספר ויקרא, פרק כ"ה

”נדבר ה' אל-משה בהר סיני לאמר. דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם, כי תבאו אל-הארץ אשר אני נתן לכם - ושבתה הארץ שבת לה'. שש שנים תזרע שדך, ושש שנים תזמר כרמך; ואספת את-תבואתה. ובשנה השביעית, שבת שבתון יהיה לארץ - שבת לה': שדך לא תזרע, וכרמך לא תזמר. את ספוס קצירך לא תקצר, ואת-ענבי תירך לא תבצר: שנת שבתון יהיה לארץ. והיתה שבת הארץ לכם לאכלה - לה, ולעבדך ולאמתך; ולשכירך, ולתושבך, הגרים עמך. ולבהמתך ולסויה אשר בארצך: תהיה כל-תבואתה לאכל.

”